

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

A FLORENTINE SERVICE-BOOK AT THE BRITISH MUSEUM.

THE claim of Add. 19,944-5 to the title of "Florentine Maḥzor" rests on the fact that it was written at Florence, and that when twenty years later the volumes changed hands they were still in the same city. The place and time of writing are contained in the scribe's colophon on fol. 169 b of vol. II, which is as follows:—

תם ונשלם תהלה לאל עולם פה בעיר פירינצה על ידי יצחק סופר
יזי"א בכמ"ר עובדיה יש"ר היום יום א' . . . אב שנת חמשת אלפים
ומאתים ואחת לבריאת עולם

"Finished and completed, praise be to the God of eternity, here in the city of Florence by the hand of Isaac Sofer², may he see offspring and live long, son of our teacher and master Obadyah, may he live many and prosperous years, this day, the first of the week . . . in Ab, in the year five thousand two hundred and one from the creation of the world."

The record of sale twenty years later, that is A. D. 1461, is contained on fol. 177 b of the same volume. It runs as follows:—

מורה אני יחיאל בכמ"ר יואב . . . מהר אלצינו הרר בעיר מושחן פה
בעיר פיירינצי הודאה גמורה שרירה וקיימת איך מפני הצרך היום יום ו'
חשעה עשר ימים לחדש יוניו שנת חמשת אלפים ומאתים ועשרים ואחד
מכרתי זה המחזור נאה והדור אל העלם . . . ישראל בכמ"ר יצחק זלחה
. . . מורה נבדר שהיו מהמפוארים הר יעקב והר דוד . . . ונשארו

¹ A break in the MS.

² The absence of the article seems to make it necessary to regard סופר as a family appellation.

אתי משכון בדמים יקרים בחנות הרבית שהיה לי . . . פה בעיר פיירנצי
הנל בדמי מאה פרחים רחבים . . . אשר זה היום . . . קבלתים ממנו
במעות מחומבים ומעתה נודר אני לפצותו מכל מענה וערער וכו'

Some small parts of the deed have been erased, but the main tenor is clear enough. The volumes had been pawned for a hundred large florins (פרחים רחבים) at the lending establishment (חנות הרבית) of Yehiel b. Yoab of mount אלצינו, then residing in a part or suburb of Florence called עיר מושחק. But Yehiel, requiring the money, sold the MSS., indemnifying himself for the debt due to him, and—as we may infer—handing over the remainder to those who had deposited the volumes at his place of business.

The present Mahzor shows very clearly how the Jewish inhabitants of Florence were in the habit of giving expression to their religious life about the time when the friar Savonarola, of the same city, began to denounce with strange prophetic ardour the worldliness and unreality which pervaded the Church of his day. The expression of Jewish worship found here is not entirely of a public or official character for—as will be seen later on—much, if not all, of section 1 in Add. 19,944 must be regarded as voluntary and as bearing the character of private, or at any rate, unofficial devotion.

The Florentine Mahzor is, of course, a branch of the Roman rite. This very codex is mentioned by Zunz in his *Ritus des synagogalen Gottesdienstes* (p. 78). There is, however, no evidence to show that Zunz ever had the time or opportunity to make a full study of the MSS. Their differences from the usual form of the Roman Mahzor are manifold, and will be exhibited as clearly as possible in the following description. In the present place it is only necessary to mention some of the more salient features of the codex. (1) Section 1 in Add. 19,944 will be found to contain several items of fresh and interesting matter. The כתר מלכות itself, with which this section begins, is rare in Roman Service-books, and has not been incorporated

in Luzzatto's edition (Livorno, 1856). Special attention may be directed to the peculiar form of שמנה עשרה described under B. 23 of the same section. (2) The ארבע פרשיות (section 7 in Add. 19,944) contain pieces under the superscription דרמוש which are quite foreign to the ordinary Roman Maḥzor. (3) The Aramaic pieces in the Services for פסח and שבועות (sections 9 and 11 in the same MS.) will also at once be recognized as a special feature. (4) Very noteworthy is the use of poetical מעריבים for the different festivals, this being a feature that is absent in the usual form of the Roman Maḥzor. (5) Some peculiar liturgical interest also attaches to the Biblical readings for special days described in section 2 of Add. 19,945. (6) The חפלה in commemoration of events that happened in Rome in the year 1321 (section 3 in Add. 19,945), though incorporated without the original heading in the printed Roman Maḥzor, will be found to contain interesting peculiarities, which in the description to follow will be compared both with the printed text and other MS. authorities. (7) Last but not least may here be mentioned the considerable number of poetical pieces that are found neither in the printed editions nor in Zunz.

The suggestion may be added that it was, perhaps, only natural that Florence, which for centuries has had such a distinct individual existence of its own, should have also produced a sense of individuality in the Jewish community within its walls. Hence, probably, the distinct variety of the ritual represented in the present codex.

Before passing on to a detailed account of the MSS., I may be allowed to draw attention to the need of fresh systematic study of the different rites used in the various countries of the great Jewish *διασπορά*. The material now at the command of students is much greater than it was in the time of Zunz, who has, indeed, once for all indicated the form which such studies should take. With this great master's work as an indispensable basis, a new Zunz might now produce a liturgical collection at least twice the size of

the *Literaturgeschichte der synagogalen Poesie*. The bibliographer can at best only provide the full tale of bricks, to be used hereafter by a wise master-builder. A full comparison with all the extant material of a similar kind is all but impossible in the description of any given MS. This must be done by some one else later on, and it is indeed to be hoped that this "some one else" may ere long make his appearance.

Another remark that may not unfitly be made in this place relates to the task of the bibliographer himself. In the description of a MS. we ought to have an eye not only to the contents but also to the characteristics of the MS. itself. A "description" should—whenever circumstances permit—enable the attentive reader to form a pretty clear idea of the appearance, general features, and—if the expression may here be allowed—the idiosyncrasies of that which it describes. Otherwise the term "description" would not be much more than a misnomer. The bibliographer must, therefore, introduce a number of touches which may in themselves appear trivial, but which are nevertheless indispensable to the *ensemble* of the picture which he wishes to produce in the reader's mind.

The Mahzor before us consists of two handsome and finely written folio volumes, reflecting in their outward appearance the delicate sense of beauty which must have characterized a city taking a very high place among the most art-loving cities of artistic Italy. There is a fine artistic touch about the calligraphy, and a strongly marked decorative element shows itself in the marginal ornamentation and the occasional illuminated headings¹.

¹ Jewish MSS., as a rule, bear the easily recognizable stamp of the locality in which they were written. Spanish codices of the best kind are thus distinguished by fine regular writing and skilfully executed arabesque border designs; mediaeval Hebrew MSS. written in Germany exhibit a rougher and somewhat slanting mode of writing, and the illustrations are grotesque rather than beautiful; and old MSS. hailing from Persia (like Or. 1467) show a somewhat trim kind of writing and primitive chain-like ornamentations.

The material is fine vellum, measuring about $13\frac{3}{8}$ in. by $9\frac{1}{2}$ in. Vol. I contains 197 leaves, and vol. II 177. The pages are in some parts divided into two columns or more, and there are generally thirty-seven lines to a full page or column. Ff. 10-189 of vol. I form eighteen quires of ten leaves each; and ff. 1-3, 4-9, and 190-197 make up the remaining quires of the same volume. In vol. II the quires contain ten leaves each almost throughout. A number of quires in both volumes are provided with catchwords on the last leaf, the remaining catchwords having been apparently cut away in the binding. The writing is for the most part square, but Rabbinic is used for liturgical directions, comments, and some sections of the text itself. Border illuminations generally accompany the coloured designs which enclose the headings and first words of pieces. The date has already been given.

CONTENTS¹ OF VOL. I.

I. *A Series of Voluntary Pieces.*

A. Solomon ibn Gabirol's מלכות בחר. Fol. 4 a.

B. The series of שבעים ושתיים פסוקים, followed by a number of prayers beginning יהי רצון, and other pieces. Fol. 7 b.

The heading of the seventy-two פסוקים is as follows:—

אלו הם שבעים ושתיים פסוקים ובכל פסוק ופסוק יש מזכרת השם ושבע
תבות. ומאלו השבעים ושתיים פסוקים יוצאים שם המפורש אשר הם
שבעים ושנים היוצאים מויסע ויבא ויט וכל האומרם בכל יום מובטח לו
שלא יהא נווק כל אותו היום ואלו [הם]

¹ In the description of the contents comparison with the Livorno edition of 1856 has been in constant view, and the account aims at enabling liturgical students to form a clear idea of both the differences and the points of agreement. Students should, of course, read the description with the Livorno edition before them.

The pieces that follow these Kabbalistically-grouped verses are in the following order:—

1. יהי רצון מלפניך השם הגדול הגבור והנורא בעל החסד והרחמים היוצאים מפסוקים אלו וכו'.

2. A series of ten verses from the Pentateuch, beginning with Gen. i. 1, and ending with Num. ii. 24. The heading is:—אלו עשרה פסוקים שחבר הר' משה בן נחמן טובים לאמרם בכל יום.

3. Psalms xxix and iv. Heading: אלו השנים מומרים טובים לאמרם בכל יום אחר השבעים ושנים פסוקים.

4. יהי רצון מלפניך השם הגדול הגבור והנורא העוז והאמץ והאדיר והחזק היוצא מן המזמור הזה שבשם ששמעת לתפלת מי שהתפלל לפניך בזה המזמור בן תשמע לתפילתי ותאזין אל רנתי ותקשיב תחנוני ביום זה שמוזל אריה ומלאכו רפאל ומשרתו חמה.

This form is intended for the first day of the week: the מול, מלאך, and משרת for each of the succeeding six days being indicated immediately after.

5. A series of short prayers, each beginning with יהי רצון. The opening section commences:—יהי רצון מלפניך יי' אלהי ואלהי:—אבותי שתהא שעה זו שאני עומד לפניך להתפלל על נפשי ונפשות ביתי ירמיאזא שתמהר שנת גאולתנו ותחיש קץ פרוותינו וכו'. The last is:—

6. ירמיאזא שתתן לי היום ובכל יום ויום מתנה טובה ופרנסה טובה וכו'. Heading: תפלה יפה לאומרה בכל יום. This piece consists of four sections, two of which begin with יהי רצון.

7. רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שלא תבא תקלה על ידי וכו'. Heading: תפלה אחרת טובה לאומרה.

8. רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך . . . שלבי לעשות רצונך וכו'.

9. יהי רצון מלפניך . . . שתתן לי חן וחסד וכו'.

Nos. 8 and 9 have the same superscription as no. 7.

10. בקשה: ברוך ומבורך שמו על כל ברכה ותהלה וכו'. נאה וטובה.

11. (בקשה אחרת טובה) יהי רצון מלפניך יאזא שתתן לי לב טוב וכו'.

12. [הורעה מעולה] [אנא] עלת העלות תחלת ההתחלות וכו'.

13. [תחנה] יי' יום לך אערוך תחנה.

14. [תחנה אחרת] יי' נגדך כל תאותי.

15. [אחרת] אלהי אל תדינני במעלי.

16. [אחרת] אלהי אל תבישני בדיני.
 17. [תוכחה לרבי' בחיי החסיד זצוקל] ברכי נפשי . . . נפשי עוז תדרכי.
 18. [תחנה אחרת] [אוי] (?) לי כי נרדתי (?) ממך.
 19. [תפלת] יהי רצון . . . שתתן לי כח לעשות תשובה שלימה וכו'.
 [השב בתשובה].
 20. [אחרת לשב בתשובה] יי אלהי ידעתי כי הרביתי לפשוע וכו'.
 21. תפלה אחרת לעת צרה שלא] יהי רצון . . . שיהיה הקץ הזה וכו'.
 [תבא על הצבור או על היחיד].

Compare the printed text at the end of vol. II of Luzzatto's edition (Livorno, 1856).

22. [אחרת לעת צרה] [אנא] הבט בצדקת עבדיך חסדיך.
 23. [ייחוד בנגון אנשי אמונה] [ ] בשמו הוא.
 24. Under the heading: למד משה בנימן זצ"ל is a form of the שמונה עשרה, with יהי רצון after each petition. The prayer runs in the usual form from תפתי תפתח to יהי שפתי תפתח. האל הקדוש Then:—
 אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. יהי רצון מלפניך השם הגדול הגבור והנורא השת בטוחות חכמה הנותן לאדם דעת ומזמנה מנהיג עולמו בחסד ובריותיו בחמלה. גדול אדונינו ורב כח ולתבונתו אין מספר"
 זל זי אבנ

יהי רצון מלפניך השם שתתן לבי לשמוע תורתך ולהבין כל קושיא וכל הלכה וכל דבר חכמה ובינה למען שמך הגדול המוכתר בז' אותיות המפואר במקלות קדושים וחנני מאתך דעה ובינה והשכל. באי חונן הדעת"

The other petitions are similarly treated. In most instances one יהי רצון is inserted in the petition. In one case (ראה נא בענייני), besides the one already cited, a double יהי רצון is employed. The addition in את צמח begins יהי רצון וכו', the words אבינו אב הדרמן מלא רחמים שתצמח having been clearly left out by mistake. The last petition begins: וכלה ממנו . . . ואלהינו . . . וכלה ממנו. דבר וחרב וכו' רצה ומורים. At the end is the direction: ושים שלום.

25. [תפלה יפה] (?) [ברוך] אתה יי יחיד ומיוחד בורא הברואים היצורים.
 (למשה בר' יהודה בנימן חנצבה).

יהי רצון . . . האל הגדול . . . שתמלא כל משאלותי [תפלה. 26.
אחרת לדרך] ותצליח אורחותי וכו'.

At the end of this short prayer are the following three verses from the Psalms: *יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁנֵב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה* . *יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בּוֹטָח בְּךָ* . *יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵינוּ*.

The direction at the end is: *וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַשְּׁלֵשָׁה פְּסוּקִים יֹא* . *פַּעַמִּים בְּצֵאתוֹ בְּדֶרֶךְ וְלֹא יִירָא מִשּׁוֹם אָדָם וַיְצַלִּיחַ* . *כֵּךְ קִבַּלְתִּי מִדֹּד* . *אֱלֹהֵי הַזֶּקֶן*.

27. Under the heading: *זו היא תפלה קצרה שחייב אדם לומר* : *יהי רצון . . . כשיצא מחוץ לעיר ד' מילין* is the following prayer: *יְיָ צְבָאוֹת* . . . *שְׁתּוּלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַעֲמִידֵנִי לְשָׁלוֹם וְכוּ'* . Then:—

וּבִהְגִּיעוּ לְכֶרֶךְ אֹמֶ' יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךְ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׁתַּכְנִיסֵנִי
בְּכֶרֶךְ הַזֶּה לְשָׁלוֹם

נִכְנַס לְשָׁלוֹם אֹמֶ'

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךְ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהִכְנַסְתָּנוּ לְשָׁלוֹם . *כִּשְׁם*
שֶׁהִכְנַסְתָּנוּ לְשָׁלוֹם . *כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךְ שְׁתִּיֶּשֶׁר אֲוִרְחוֹתַי וְתַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵי*
הַיּוֹם הַזֶּה אֲמֵן

After this: *תָּחֵמוּ הַתְּפִלוֹת* . *תְּהִלָּה לְנוֹרָא עֲלִילוֹת* .

Then the following note:—

הַשְּׁבַעִים וְשָׁנִים שְׁמוֹת אֲשֶׁר הֵם כְּתוּבִים לְמַעַל בַּסּוּף שְׁבַעִים וְשָׁנִים
פְּסוּקִים הֵם עֵבֶ שְׁמוֹת הַיּוֹצֵאִים וּמִתְחַלְקִים לְג' חֻלְקִים כִּי בְּכָל חֶלֶק
וְעַל כֵּל ד' שָׁר גְּבוּהָ עֲלֵיהֶם וְעַל כֵּל חֶלֶק יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע רוּחוֹת לְשִׁמּוֹר
מִזְרָח וּמַעֲרֵב צָפוֹן וּדְרוֹם וּמִתְחַלְקִים שֶׁשָּׁה לְכָל רוּחַ נִמְצָאוּ לְאַרְבַּע רוּחוֹת
כִּי צוּרוֹת וְכֵן לִשְׁנֵי וּלְשָׁלִישִׁי וְכֻלָּם חֲתוּמִים בִּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים
חַיִּים שְׂדֵי רֵם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ
יְהוָה בְּשִׁכְמֻלּוֹ

Then Psalm lxxvii, followed in the Rabbinic character by:—

מִסּוֹרֶת אֵמֶת בִּידֵינוּ שֶׁכָּל הַקּוֹרָא מְזֻמּוֹר זֶה בְּכוֹנֶה פַּעַם אַחַת בְּכָל יוֹם
בְּיָמֵי הַסְּפִירָה מוֹבְטָח לוֹ שְׁאִינוּ נִיזוֹק מִכָּל (בְּכָל) הַשָּׁנָה מֵאוֹמוֹת
הָעוֹלָם וַיְהִי נִשְׁמֵר מֵהֶם . וְהַטַּעַם כִּי יָמֵי הַסְּפִירָה הֵם תְּשַׁעָּה מוֹרְבָּעִים
חִיבוֹת מִמֶּלֶת אֱלֹהִים יִחַנְנוּ עַד כָּל אֲפָסִי אֶרֶץ כִּי לְמִנְצָה אֵינוֹ מִן הַמִּנְיִין
לְפִי שֶׁהוּא שֵׁם הַמְּזֻמּוֹר . עוֹד תִּמְצָא שִׁישׁ בּוֹ שְׁבַעָּה פְּסוּקִים רִמּוֹ לְשִׁבְעָה
קִנֵּי הַמְּנוּרָה . וּפְסוֹק אֲמַצְעִי שֶׁהוּא יִשְׁמַחוּ וִירְנְנוּ וְהוּא גּוֹף הַמְּנוּרָה יֵשׁ בּוֹ

ארבעים ותשעה אותיות כמניין ימי הספירה * ודע שמזמור זה היה נושא דוד המלך ע"ה במגנו חקוק בטם של זהב עשוי כצורת המנורה * וכאשר היה יוצא למלחמה היה מכויין בסודו ומנצח אויביו והטעם כי המנורה שבעה קנים ומזמור זה שבעה פסוקים * הקנה האמצעי יש עליו נר מערבי פנוי כנגד קרשי הקרשים * והששה הקנים השלשה מהם מצד ימין נר זה והשלשה משמאלו ופני כלם אל פני הקנה האמצעי שהוא גוף המנורה * ולמען יהיה מזמור זה כמנורה ממש נעשה ברוח הקדש כמו זה * ותמצא כי הפסוק האמצעי הוא לבדו מאחד עשר תיבות כי הוא גוף המנורה * ועקרה היא הקנה האמצעי שעליו נר מערבי ותמצא בו בכל ד' פסוקים האמצעיים ששה תיבות בכל אחד * ופסוק ראשון ואחרון ו' תיבות בכל אחד רמז לו' כוכבי לכת * כוכב * צדק * נוגה * שבת * חמה * לבנה * מאדים * והחמה עומדת באמצען לפי שהיא מאירה אל הששה והאחרון לשבעה קני המנורה" וזה צורת המנורה"

The diagram of the seven-branched candlestick made up of the words of Psalm lxvii is given on fol. 18 b, with the following note below:—

ועל כן כתבתי מזמור זה בצורת מנורה והשתכל בה ותראה בה סודות גדולים ודע כי הפסוק האמצעי עליונו יוד ותחתונו הא היוד ירמזו לעול[ם] הבא שנברא בהא כדכתיב כי ביה יי' צור עולמים * עוד תמצא סופי תיבות של שלשה קנים ראשונים ה"ם שעולה בגמטריא אדני לרמזו שכל הקורא מזמור זה בכונה מדת הדין שולטת באויביו ומנצחת אותם וסופי תיבות של שלשה קנים אחרונים קול וראשו וסופו של קנה אמצעי יה יה קול אדני לרמזו את הקול ששמעו במעמד הר סיני מתוך האש וקול השכינה הוא * עוד ירמזו לשם בן שבעים ושתים אותיות שמספרם ר"ז אותיות * כמניין קול יה אדני בגמטריא ר"ז * ולזה רמז באמרו הנה אנכי בא אליך בעב הענן ירמזו לשם היוצא מפסוקים ויטע ויבא ויט * וראייה לדבר שראשי הקנים אל יי' אי' כמניין ע"ב * ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד *

Below the above: נשלם סוד המנורה ה"ל.

II. *The Order of Prayers for Week-days.* Fol. 19 a.

On this part only a few remarks are needed, as the order corresponds very closely to the printed text of the Italian
VOL. XVI. G

ritual. But note that there is no יעידן יידון after אז ישיר or earlier in the service. See Luzzatto, מבוא (in the Livorno edition of 1856, vol. I), p. 19.

The special portions for שיני וחמישי begin on fol. 25 b. On fol. 26 a begins the alphabetical piece אבינו אב הרהמן (vice the usual opening אבינו הרהמן). See also the Italian Livorno Maḥzor already mentioned, fol. כא b.

III. סדר עניין שבת. Fol. 29 a.

There is no יגדל in ערבית in יגדל. See Luzzatto, מבוא, I, p. 20.

On fol. 35 b: 1. אלהינו אלהים אמת (יוצר לשבת בראשית לר'); 2. איהל בעז נבורותיו (יוצר איהל בעז נבורותיו); on the following page, 2. איהל בעז נבורותיו (יוצר איהל בעז נבורותיו); (אחד לשבת).

The הברלות (fol. 41 b sqq.) are in the following order:—
1. משבית שאון ימים. 2. במוצאי יום מנוחה (11 strophes¹). 3. אלהים כוננה אשר נעשה (acrostic from the second verse onwards: (יצחק גיאת). 4. שיר אענה כי הנה מבשר (acrostic from the second verse onwards: אברם). 5. המבדיל בין קדש לחול (acrostic (יצחק הקטן). Then follow two forms of the הכוס על הכוס, the first beginning ליהודים היתה אורה, הנה אל ישועתי, and the second אורה היתה אורה.

IV. עניין ראש חודש. Fol. 43 b.

On fol. 45 b: תיאמת אור בקדש . . . אורות גדולים שנים (יוצר תיאמת אור בקדש . . . אורות גדולים שנים), the (לשבת וראש חודש), being זולת.

V. עניין חנוכה. Fol. 46 b.

Fol. 49 a sqq.: אורך יי' כי אנפת ותשוב (יוצר לשבת חנוכה), the (יוצר לשבת חנוכה), being זולת, and the עושה השלום, being זולת.

¹ The acrostic is here חוק (not מני). The last lines are:—

זה אלהינו קינו נבורתו	למייחליו יקר באולתו
ובנבורות עוז ישועתו	נגילה ונשמחה
קול צהלה וקול רנה	שפתינו או הרננה
אנא יי' הושיעה נא	אנא יי' הצליחה נא

IX. ענין פסח. Fol. 67 a.

This part opens with יוצר לשבת הגדול) אני חומה ושדי כמגדלות (של פסח), followed by ארוסת אמונה ארוסת צדק ומשפט (של פסח), (רשות לשבת הגדול של פסח) כך גזרו רבותינו . . . בבית מקדש שני, with the subscription: 'שלם רשות לשבת הגדול של פסח לר' בנימן זבנע.

The פסח של פסח begin on fol. 69 a. In ערבית ליל:—מכסו (including the stanza beginning שמורים אותו אל חצה; see Luzzatto, מבוא, I, p. 23), with שמורים פסח אכלו פחחים as middle piece. The direction at the head of the latter part is: ויש אומ' זה הכתו' לפנינו קודם שיאמרו בנילה ברינה.

The הגדה begins on fol. 71 b, and at the end are as usual:—כי לו נאה כי לו נאה; אומץ גבורותיך; אז רוב נסים. 1.—(on this reading see Luzzatto, *loc. cit.*).

On fol. 76 b sqq. are יוצרות של פסח in the following order:—צאינה וראינה שמחת יום חתונה, אנעים חידושי שירים, as זולת, and ending with the short ברה דודי אל שכן and כרם אשל.

For the second day (fol. 79 a sqq.): שיר אשר נאמו, with אם תקיימי מצותי, אופן as כבודו אימץ בסגולה, סילוק as אהל נכון ונשא as ברה דודי ורמה and כרמי שלי לפני, and ending with זולת, and ending with לך לעבי.

On fol. 82 a sqq.: יוצר אחר לפסח לרבי) אור ישע מאושרים, with צאינה וראינה משכיל שיר ירידים (שלמה זל as אהבון נפש להרץ, אופן as ראשו כתם פז, סילוק as גן נעול נקם and ברה על הרי בשמים טוב דמה לך דודי, and ending with דודי עד שתחפץ.

On fol. 85 a sqq.: (יוצר אחר לפסח) אדבר מישרים משפטים ישרים, with as גן נעול אוספו אראלים, סילוק as צאינה וראינה דרך מישרים, and זולת as אתיות יום גאלתני, אופן.

With regard to the lections from the Scriptures, it need only be noticed that all the Haftārōth are accompanied by the Targum, and that the Haftārah for שבת חולו של מועד comprises Ezek. xxxvii. 1-14, not xxxvi. 37-xxxvii. 17.

The מעריב דיוושע (יה שלח אורו) is on fol. 94 b, the heading being: וזו הי מרגניתא דתקיננו רב ושמואל:

On fol. 95 a sqq.: ולילה (יוצר דיוושע) אתה הארת יומם ולילה, with as ותען להם מרים.

(fol. 95 b) is accompanied by the following series of Aramaic pieces¹, already referred to in the introductory remarks:— 1. ארבע כתין. 2. איזיל משה וקום על ימא. 3. וזהו כד אשתעבירו בני ישראל. 4. וזהו כד אשתעבירו בני ישראל. 5. תנון. 6. מאן כוותך אריא נהמא. 7. אמר אויב אאסור מרכבה. 8. שבתה דשליט על כל קחמון אלפאבטין. As a heading the term אלפאבטין or אלפא ביטא is often used, but the order of the lines is not always alphabetical in these cases.

On fol. 102 a: אופל המוני ננה לעיני (יוצר ליום שמיני), and on fol. 102 b sqq. are the פסח שבועות וסוכות שבתות (אין כמון), פסח שבועות וסוכות, &c.; with the reading ויהיה היה ויתרומם, see Luz., מבוא, I, p. 25). There are additions in the margin.

On fol. 105 b: עושה השלום) אתיו אמונים גועי שלשה; and on fol. 106 a: אש מלאכי הפצתי בו (עושה השלום).

On fol. 106 b sqq. the lengthy Midrash on וישע and או ישיר beginning ארבע כתין אתעבירו בני ישראל (the ארבע כתין named above being a brief form). The heading is מילי דיוושע.

On ff. 110 b, 111 a: אדון נבה שמר נושא (יוצר דיוסע).

X. מכנת אבות (fol. 112 a sqq.), preceded by Samuel ibn Tibbon's הקדמה and Hebrew translation of Maimonides' תמאני פסול, and accompanied by two Commentaries, one being that of Maimonides (in Samuel ibn Tibbon's Hebrew translation), and the other the same (with many variations, and often shorter) as is contained in the מחזור ויטרי, which Dr. A. Berliner considers to be a further elaboration of Jacob b. Samson's Commentary (see the edition of מחזור ויטרי, Society נרדמים; also the reprint of פרקי אבות, 1897, and Dr. Taylor's *Sayings of the Jewish Fathers*, Appendix,

¹ See Zunz, *Literaturg.*, pp. 21–22, 74–80.

p. 9, *passim*). The Commentary on the פרק ר' מאיר is also the same as that in מחזור ויטרי. The headings are richly illuminated.

XI. סדר עניין חג שבועות. Fol. 139 b.

This part opens with a lengthy liturgical direction concerning שבועות, in which יהודה החסיד ר', אלעזר מוירונא ר', אלעזר כהן צדק רבי שלמה זל, and ר' אליעזר כהן צדק are referred to.

Beginning of these directions: בששה בסיון שבועות דכתי' ובוים. End: גם נוהגים לחזכיר נפשות. הבכורים. בשבועותיכם מקרא קדש המתים למנוחה.

On fol. 140 a: יוצר לשבת הגדול של) אמונת עתים אצלו אמן. (שבועות), followed by גזרו רבותינו מביני מדע ושוכלתנים.

On fol. 141 a begins Solomon ibn Gabirol's שמור לבי מענה. אל נגלה בסני (fol. 145 a) מעריב של שבועות.

On fol. 147 a sqq.:—1. יוצר ליום ראשון של) אור ישראל קדושי. (שבועות), with אופן as אנכי אדיר באדירים, סילוק as וירד אב לנביאים, and אלהים בהנחילך דת מורשה. 2. זולת as יש לפעולתך שכרים, כבודו, סילוק as וכל לוהמו משלהביותיך, (יוצר אחר לשבועות), 3. זולת as אתה הוא המעלינו מים, אופן as לא יודעים אופנים, and (יוצר אחר לשבועות), with the short וכל אילת אהבים מתנת סיני. אופן as ארחות אראלים יאדירו בסני, and סילוק as העם ראו גבורותיך.

After the הלל (fol. 152 b): אפתח נא שפתי ואענה ברוך, with the heading: פיוט נאה זה חברו החכם הגדול הר מתתיה נבחר: כזמר יצחק זל ואומרין אותו בשבתות ובימים טובים כשמוציא' ספר תורה.

After the Pentateuchal portions for the first day of the feast (fol. 154 a) are the following poetical pieces (אלפא ביתן) in Aramaic on the Ten Commandments:—1. ארכין יי' שמיא. 2. לית אנא נחית. 3. אנגלי מרומא פתחון לי דניעול אמר משה. 4. לסיני איתו כרועו. 5. אמין שתין לרומא. 6. ארעא רקדא שמיא זמרו. 7. איניש דמשתבע בשמי לשקרא. 8. ארעא ורקיעא ודבהון ושבימי. 9. אמן מומי לא תשתבע. 10. אחנבר בחייליה אדוניה בר חנית. 11. אמר יצחק לאברהם אבוהי.

12. אית לי חד טליא. 13. אאריה מתקלין ואחיון מתקלין. 14. ארכון שלים עילאה ותתאה.

With regard to the Biblical lections it need only be noticed that verse 12 of Ezek. iii is not given after chap. i, as is done in the Livorno edition.

After מוסף נתת:—אזהרת ראשית לעמך נתת:—מוסף, and the well-known eight pieces (beginning אתה הנחלת) under the heading: אזהרות דאליהו זכור לטוב.

XII. עניין שבעה עשר בתמוז. Fol. 168 a.

1. סליחות (שמנה עשרה לז' בתמוז) ארבעים יום הם ימי שבר, the being: 2. תחלת אורח אבותינו. 3. אתאנו לך יוצר רוחות. 4. אנהים. 5. (תחנה מיושב) כנסת ישראל זועקת בקולה. 6. במר יחידית.

XIII. עניין תשעה באב. Fol. 172 a.

This part begins with במבוכה הכל אנהו (יוצר לשבת דאיכה), with the short as ותאמר לנחם איזמתך, and סילוק, as זולת.

After the Book of Lamentations and Pss. cxxxvii (here שמנה עשרה לתשעה) and lxxix:—1. זכור איכה אנו שפתינו (קל') followed by the קינות: 2. שבת סורו מני. 3. איכה אצתה. 4. איכה תפארתי מראשותי השליכו. 5. אאדה עד חוג שמים. 6. באפק אהלי. 7. איכה ישבה חבצלת השרון. 8. איכה אשפתו פתוח כקבר. 9. זכור אשר עש. 10. איכה אהובים נאמנים. 11. אני עבדתי ברבור סרה אויל כהכנים טרף. 12. אוי כי אוסרתי בזיקים ובכבל. 13. צר בפנינים איכה אלי קוננו. 14. אנה אלך ואנה אזעק. 15. ואזיל דמעו. 16. בהיכל במכת אהלה אמרתי יש. 17. אוי כי מחלוקת ביני ובינך. 18. מאליו אהלי איכה גילו קדושים. 19. עונינו ארוכים ורחבים. 20. פליטה. 21. למי תימכתי אור כשר. 22. למי אמרת מכל בני אב. 23. אם יתקע שופר. 24. אם תעירו תלונותיכם. 25. תאכלנה נשים פרים. 26. תסתור לאלם. 27. אז בחטאינו חרב מקדש. 28. בעיר ותורעה. 29. איה איתן. 30. אויב בעת נכנס להיכל. 31. אתה איברת פרעה נכה דאה ושח לי. 32. איה כה אומר כרת לאב בפצח. 33. אב המון גוים

אביה מלך או בצלע. 32. איך השמיעוני בורעי לבל. 31. לא יהיה לך לך יי' הצדקה. 34. אהלי אשר תאבת עד לא בראשית. 33. האלף איך תנחמוני. 36. הטה אלהי אונך לתפלצת. 35. באותות אשר הפלאת (in למען תהלות שם קדשך. 38. אדום אמרה אין קץ. 37. הבל בימים ההם ובעת ההיא. 40. אנכי אנכי אנחם. 39. (כברך: Zunz. At the end: 41. ויכון עולם על מליאתו. followed by the Biblical lections for שחרית and מנחה.

The volume ends with (xiv): את יום פדותכם (יצר לשבת של) נחמו, with ארחמך מרחמי כי רחמתינו (נחמו), the Haftārah for the same Sabbath being written on the last page.

Ff. 2a-3 b are occupied with an index headed: סימני הסליחות והתחנונות.

On fol. 1 a are some lines (beginning: סולו לרוכב בערבות), from which it appears that Jacob b. Solomon was the patron for whom the MS. was written, the scribe's name (יצחק) also occurring in it (see the beginning of this article).

CONTENTS OF VOL. II.

I. A series of 164 expiatory poetical pieces¹ (headed: (אתחיל לכתוב הסליחות של כל תענית ותענית in the following order (fol. 1 a sqq.):—

1. אלהים למדתנו מנעורינו. 2. מקוצר רוח ומעבודה קשה וכבירה.
3. לא. 5. אנקתי אליך קרובי ומצדיקי². 4. או מקדם הקדמת תשובה².
- שטפוני דמעתי. 7. לך ארך אפים נשטחה כפים. 6. בקשתי אל אבטח.
- איה נא חסדיך יי'. 10. הן עם בא ליי מקודש. 9. יציץ צור מחרבו.
- יה למתי צפנת. 12. אליך אלכה ועיני למעונך. 11. אשר גמלת.
- אבוא בתפלה אל מקדשי אל. 14. אנוש מה יצדק ביום דין.
- תאות אדם ממון ובניין. 16. אדון אל תשכח צעקת אריאל.
- אלהי אל תבישני בדיני. 18. אלהי אל תריני כמעלי.

¹ Note that the pieces marked * are contained in חתוני בני ישראל (קבץ על יד, vol. IV).

² Compare Zunz, *Literaturg.*, p. 241.

- מפלמי 21. מאנה הנחם נפשי על חרבן 20. מעונה אלהי קדם 19. אניר 22. (בקר all the following strophes begin אלי צורי מולך 24. ישמעני אלהים בקראי לנגדו 23. נפלאותיך איום ונורא אליך אלה 27. אל נכספתי לראותך 26. בליל על משכבי 25. מוני יי' שמעה בקולנו 28. (the same as no. 11) ועיני למעוניך סליחה שעשה רבינו דוד בר' משולם על) אלהים אל דומי לדמי 29. (על האסורים והיושבים במצור) אחינו ישראל הסעורים * 30. (הגזירות אליך יי' 33. אמונת עתים אפסו * 32. אוספו אבות ובנים * 31. אבלה 35. על זאת תאבל הארץ 34. (על ריבוי החולים) נשאנו עינינו (על המלשינים * * * והמסורות) אל מי אנוסה לעזרה * 36. נבלה תמה אויבים 39. אני קראתיך כי תענני 38. אנא מהרה כלה קוצי כרמך * 37. אבות 41. (על ספרי הקודש שננגבו) אוחילה קירות לבי * 40. קמו עלי * על המעוררים כנגד התלמוד) אראלים צעקו חוצה * 42. עולם ישיני מכפל * ישיני חברון 44. אריזן דמעתי יומם ולילה * 43. (והם היהודי' הצדוקין אלהים 46. (על האותות * * * לעת צרה) אותותינו לא ראינו * 45. אלי אלי למה עזבתני ביד הצר חנם מכרתני * 47. בעלנו אדונים * יי' אלהי 49. דרשונך בכל לב 48. (סליחה אחרת על פטירת הקדוש) each strophe beginning עליך עינינו אתאנו בחנונים 50. הצבאות יושב הכרובים and alphabetical from the third word), עליך עינינו 51. אשירה ואומרה לשמך גואלי 52. שבייה ענייה בארץ נכריה 53. (alternate strophes begin אני בכל איברי חטאתי 54. אני חטאתי ואשמתני 55. (אתה and אני סליחה לר' יהודה) ברכי אצולה 56. (הלוי אין חי 58. יצרי ראשית צריי 57. ישראל עם קדוש 56. (הלוי acr. קדוש שוכן עליון 60. בקר אערך לך ואצפה 59. בכל עצר רעה צאנך רעה ישראל 62. אנוש עני בפתע ישבר 61. (קלונים אנוש שומר הברית והחסד 64. ישועתך כלה לעדה משובה 63. אבות עולם אמת ואולם 66. תענה אנקת נתונים בצרה ובשבייה 65. (סליחה לעשרת ימי תשובה) את יי' בהמצאו לדרשו קדמתי 67. איך 70. את פני מבין צפוני 69. ארעדה ואפחדה מיום דרישת עוני 68. יי' אלהי האלהים ואדוני האדונים 71. נפתח לפניך דר מתוחים שיחרנוך בקשונך יוצר הרים 73. איכה שפתי אחיה פותח 72.

¹ There is a small censor's erasure here.

² The dots represent here some unintelligible words substituted for the original one under the censor's direction (?).

אלכה. 76. אפפו והקיפו עלי אויבי בנפש. 75. אך בך מקוה ישראל. 74. אלהי ישראל. 78. אנשי אמונה אבדו. 77. ואשובה אל אישי הראשון אויבים אורבים. 80. אבדו חכמי גזית. 79. (alphabetical). 81. או לי מיום¹ פקידת. 82. אהובה אשר אורשה. 81. (alphabetical). 83. עיני (the same as no. 20). 84. מאנה הנחם נפשי. 84. אוי נא לי כי נוסף יגון. 83. עיני אלהים אתה כוננת כוכבי מעל. 86. (each strophe begins and ends with טוב, and alphabetical). 87. אהלי. 89. איך איבה שגבה אהבה. 88. אזכרה ואתמוג. 87. אויה לי כי. 91. אלי אלי למה זנחתני² ותמסרני. 90. שורד אחוזנו. 93. (על לקיית מאורות) אתה גלית סודך. 92. גרתי משך* (alphabetical). 94. אבלה נבלה הארץ. 94. (על עצירת נשמים) צירים. 95. אז. 97. (alphabetical). 96. אשפוך שיח תחנון. 96. אפוס חלש. 95. שחר להודות. 98. (על רבוי נשמים) בשפות רמתי. 99. אמצתה. 99. (אחרי שובי נחמתי : refrain : five strophes ; לך קמתי אקדם. 101. איתן למד דעת מאליו. 100. מאז ארשת ניב שפתים אני. 104. שטר עלי בעדים וקניין. 103. אקרא יומם ולילה. 102. בנשף אלך יי' נשאתי עיני שמע. 106. ירא לבי ורועד. 105. בעודי במאסרי שלומי. 108. מבית צבי ארמונה. 107. יי' קול תחנוני כגדל חסדך ישראל עם קדוש . . . אשר לו אלהים קרובים. 109. עליון ישיני מכפלה. 110. מושל רום ברוב אונים. 111. (alphabetical). 112. בקול תחנוני שמעה. 114. בעלות יום החקר. 113. יירצה עם אביון. 112. (סליחה שחברה כזהר בנימן בזהר יואב תנצבה מן הכנסת ומהר אלצינו) סליחה לנועם שחר להודות לך קמתי אחרי) שחר אקרב לפניך לשחות. 115. ברון. 116. (שובי נחמתי וחברה ה' שמואל בל אברהם הרופא זל המתואר³ תחנה מיושב חברה ה' שמואל בזהר אברהם) אברם . . . שמעה תפלתי יי' אחרת לר' יחיאל) ישראל אריות הדיחו. 118. יעקב אתה היית נאה. 117. זצל אתחנן. 120. (אחרת לצום כפור) מלאו מתניי חלחלה. 119. (הסופר מרומא

¹ In Zunz : אוי נא לי מיום.

² In Zunz (p. 241) : אלי אלי למה עזבתני : (בנימין בן ורח).

³ Something must have fallen out here. Zunz names this and the following סליחה as coming from this מחזור in *Literaturg.*, p. 371.

ימלא פי 123. בקר אור צוית 122. ביום כפרת עוני 121. במו פי
 שבת ראש 124. (תחנה לתענית אסתר מיושב; יהודה ברבי מנחם חזק
 אמונים 126. אנא האל הנדול . . . נאה לשם 125. [וידויים] מקראים
 אנקת אסיר ושועתו 128. אביוני עמך עניים ודלים 127. בני מאמינים
 אשמתי עד 131. אויתיך קייתך 130. תפוצת יהודה וישראל 129.
 אנוש רימה אדון 133. אליך פנינו בושנו להרים 132. לשמים גדלה
 אנא שא נא לפשע 135. אנוסה לעזרה פצתי עריך 134. בשפטך
 אתאנו אליך רב 137. אימך אפונה נשאתי 136. (alphabetical).
 אי מזה באת יחידה 139. אשתחזה אפים ארצה 138. העלילה
 אל 141. (partly erased by the censor). איבת שוקטת 140.
 איילי המתעה 143. אנוש מה יזכה בזכותו 142. תראוני גולה וסורה
 אקום חצות לילה 145. (alphabetical). יי' אך בך בטח לבבי 144.
 אליך 148. אני אשמתי והרביתי 147. אכרעה ואברכה פני ארונך 146.
 אביון יופק עתר 150. (תחנון) ייעתרו חברים 149. יי' נפשי אשא
 (תוכיחה) הלאל ירבו אמר 151. (תחנון; irregularly alphabetical).
 יחידה עקבך ברוך 153. (תוכיחה אחרת) אנוש נבער מדעת 152.
 בקר ערכתי ואקראה 155. אימך נשאתי ונבעתי 154. (תוכיחה אחרת)
 זכור ברית אורחי 156. (זכור ברית אחר ששכחתי לכתבו במקומו)
 זכור ברית 159. יי' ממית ומחיה 158. לחש צקן הקשב 157.
 יושב קדם 160. (alphabetical). אברהם . . . אדון סוכת אמירה
 (תחנה אחרת) הנה כחומר ביד היוצר 161. (תחינה) אבחרנו
 עינינו ונאנחנו לא נדע . . . עינינו עליך אתאנו 162.
 קינה לר' יהודה) בת ציון שמעתי 163. (עלך, and alphabetical).
 אש תוקד בקרבי . . . אז ישיר משה 164. (הלוי זע לנועם אז בחטאינו

As this long series of סליחות was originally left without indication as to the dates on which they were to be used, there must have been something optional about the choice of pieces for particular occasions. But there are occasional indications in Italian cursive added later, as באב over the first number, and ביה over the second. There is a Hebrew enumeration up to no. 162. No. 164 is in a smaller hand of a rather later date, and no. 163 is also in

somewhat smaller writing than the rest, though apparently by the same scribe.

II. A series of Biblical readings for special days. Fol. 53 a.

Only a bare outline will be given here, but liturgical students may find it useful to consult the MS. itself for full details. See also the introductory remarks.

Heading:—אתחיל לכתוב אלו הפרשיות אשר לקטתים מספר אחר:

It begins with a lection consisting of Jer. xvii. 21–26, under the following direction:—זאת הפרשה נוהגין לאומר'—בשבת אחר עשרת הדברות והיא מספר ירמיה

On fol. 55 a (under the rubric: 'או המזמורים יש נוהגין לאומר') are given the beginnings of Psalms x, xxvii, xxxv, xxxi, cxxx, lxx, followed by a series of lections given in full, commencing with Isaiah xxxvii. 15 sqq., and ending (on fol. 57 a) with Jonah ii. 2–10.

III. Two¹ special תפלות. Fol. 58 b:—

1. קרב אורך לעניה: שמנה עשרה לתפלת תענית צבור.
2. סדר תפלת תענית צבור נעשה ברומא ביום כ"א בסיון שנת פ"א (A. D. 1321) לפרט בשנסעו שלוחי הקהל ללכת בחצר (A. D. 1321) אתה זוכר מעשה ראה נא בעניינו עולם, אתה נגלית, עולם, and Pss. cxx, cxxi, cxxx, and cii.

At the end:—מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא:—יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה" בא' המרחם על הארץ ועונין אמן' והחזון אומ'. תקעו בני אהרן תקעו' מי שענה את דוד' . . . בא' המרחם על הארץ:

A similar repetition is found at the end of the other מי שענה (*vide infra*).

The rubrical direction at the end is:—ותקעין תר"ת רפאינו—ונו' עד סוף התפלה.

¹ Really only one. It is also contained in Add. 16,577 and Add. 27,070. See Vogelstein u. Rieger, *Geschichte der Juden in Rom*, I, p. 306.

In ערבית:—אהבת צדק and יעלה תחנונינו as in the printed editions.

Fol. 81 b sqq.:—סליחות לליל צום כפור in the following order:—1. יום יעלה נקראה. 2. יה אשר נאה נאה. 3. ישראל. 4. דלתיך הלילה (four strophes, with acrostic, the second strophe beginning והבט ; comp. Zunz, *Literaturg.*, p. 677, and Livorno edition, II, ענ a).

Fol. 84 b sqq.:—1. (רשות לנשמת ליום הכפורים) מי העומד בהראה. 2. קדוש (יוצר לשחרית צום כפור) או ביום כפור סליחה הורית. 3. אופן as אדיר בעלייתו.

For the תפלה of שחרית:—1. רשות לר' משה) מתני אחזו חלחלה. 2. (הסופר בר' בנימן זל של שושן צפה בבת תמותה. 3. אנוש מה יזכה. 4. שושן עמק אימה. 5. רבא. 6. אשפכה לפניך שיחה. 7. אין ערוך אליך. 8. אשא דעי למרחוק. 9. מעשה. 10. אל עורך דין. 11. אשר אימתך. 12. אל שט מאז מעונו. 13. אמיצי. 14. אמרו לאלהים אל מלך בעולמו. 15. אלהינו אדיר בויעורו (כי אמרתך in Zunz, &c.:). 16. כי אימתך לא תפיל. 17. שחקים ממעל המכירים תהלות. 18. באנף לא תאניפנו. 19. אך אומרים לפניך. 20. זה אל זה אומרים אדיר. 21. אילי מרום אומרים הלולו. 22. תעצומך אל ברוב. 23. ויקראו זה אל זה. 24. מי יערוך אליך מענה לספר. 25. אליך ועדיך יבא כל בשר. 26. (תשרק) תמיד תתלונן. 27. עצות. 28. האל המאודר. 29. יאדירוך יאמירוך. 30. חמול על מעשיך. 31. רשע קודם כל דבר. 32. איהלת מתוחים. 33. האומרים אחד. 34. (יודיו של נאון).

Fol. 98 b sqq.:—1. שופט כל הארץ. 2. סליחות לשחרית צום כפור. 3. בני. 4. שחר קמתי להודות. 5. ביום עשור קראתיך. 6. יערב חין. 7. יצו האל. 8. ישן אל תרדם. 9. ביום הלכנת פשעי. 10. ציון היקרים שרי. 11. ביום שבתון ענוי יונה. 12. סליחות לשבת ויום כפור. 13. יה צור. 14. אלהי קדם מעונה. 15. יום שבת כפורים. 16. קדש. 17. אין לי בטחון. 18. ידירי אל. 19. יעירוני רעיוני. 20. עולמים. 21. תכלה ממנו אפך. 22. אביון המשווע. 23. יוסף אשר מקדם. 24. אורך יי'. 25. מצירי ערי. 26. שוכני בתי חומר. 27. אזנו יצורי.

Fol. 142 b sqq.:—1. (סליחה לעקידה) עת שערי רצון. 2. אביון. 3. וכשחטאו אבותינו. 4. אל בפלשך. 5. אשמינו תבלע. 6. למקדמי בתפילה. 7. מחי ומסי.

VII. עניין חג הסוכות ל"א. Fol. 146 b:—

In (nine strophes, but not agreeing with the Mahzor of Corfu; last strophe: נשכבה; see Zunz, *Literaturg.*, p. 670).

In (יוצר ליום ראשון של סכות) אכתיר זר:—שחרית. with אאמיר as זולת. On the margin of fol. 151 a, in a different but not much later hand, by the side of the Biblical lections: (יוצר) אומץ קצות דרכיך (ליום שני של סכות).

Ff. 152 b, 153 a:—(מועד דסוכות לעשר תעשר) יוצר לשבת וחולו של) את עמי טובות אבשר. The (ff. 154 b–159 a) are the same as in the printed text, Livorno edition, II, קעט as sqq. There are explanatory glosses in the margin.

In (יוצר) The (יום אישש להאמיני: שמיני עצרת מעריב) אום כאישון ננצרת for the same day is נצרת.

Fol. 163 a sqq.:—1. (יוצר של וזאת הברכה) אמרת רנן אערוכה. 2. מרשות האל הגדול. 3. ומרשות מפנינים. 4. אתכם אוכיד. 5. אשריכם ישראל. 6. אז מרחם אמי. 7. אשריך ישראל מי כמוך. 8. מי עלה למרום. 9. איש אשר. 10. לא אמות. 11. שח ציר נאמן. 12. אז כל בריות. 13. (imperf. alph. acrostic) אורח זו אלך. 14. הוקרן. 15. אולת יוכבד. 16. אדריינוס מלכא. 17. אולת בכיתא. 18. ארכון בר נן.

Ff. 170 a–176 b contain the following appended pieces written at about the same date as the rest of the MS.:—

1. (שאומרים ביום הכפורים בבית הכנסת) האוחז ביד מדת משפט; with a commentary in the margin). Then under the heading: 2. אל העניינים שבתם הסופר לכתוב במקומם וכסדרן: (גאולה לר' אברהם בן עזרא) ישראל נקראת יה מלכי מנעה. 3. מושיעי לעתות צרה. 4. (אחרת להר' מיימון זל

יה נמצא. 6. (רשות לקדיש שחבר כמהר יואב בכהר בנימן זצל) מבני פיוט נאה לנועם יה שמור שחברו כמהר יואב זצל בכמר) ולו¹ נרצה רשות לנשמת של פסח להר) בקר אעיר אקראך. 7. (יחיאל זצל מביתאל רשות לנשמת לשבועות לכמהר) אוכור מקדם פלאי אל. 8. (בנימן זל (יוצר לשבת קודם ראש השנה) אקרא לאלהים עליון. 9. (יואב מביתאל אל חי יפתח. 11. (סלוק) אלכה ואשובה אל מלך דר בנהורא. 10. שחי לאל יחידה החכמה. 12. (עושה השלום ליום שמיני עצרת לאע) רשות לברכו) יעידון כל עבדיך. 13. (רשות לנשמת ליום הכפורים) (רשות לנשמת) צמאה נפשי לאלהים לאל חי. 14. (לכל יום טוב רשות אחר לנשמת) אמת לא שלחך אל. 15.

The censor's notes alone remain to be noticed now. There are three of these at the end of Add. 19,945:—

1. Fol. 176 b: Camillo Jugel, 1613.
2. Ibid.: Visto et corretto per mi Fra Luigi da Bologna nel 1601.
3. Fol. 177 b: Visto per me Fra Ren^o da Mod^a, 1626.

The name Marchion (not given in W. Popper's *Censorship of Hebrew Books*) has been noticed on the margin of fol. 12 a of Add. 19,945.

GEORGE MARGOLIOUTH.

¹ For ולא, as in Zunz.